

Toetrede

Liturgie van die Lig

Aansteek van die kerse

Woorddiens

Tema: "Wat is nuut?"

Jesaja 11:1-10 (1953)

¹ MAAR daar sal 'n takkie uitspruit uit die stomp van Ísai, en 'n loot uit sy wortels sal vrugte dra;

² en op Hom sal die Gees van die HERE rus, die Gees van wysheid en verstand, die Gees van raad en sterkte, die Gees van kennis en van die vrees van die HERE.

³ En Hy het 'n welgevalle aan die vrees van die HERE; en Hy sal nie regsprek na wat sy oë sien nie, en nie oordeel na wat sy ore hoor nie;

⁴ maar aan die armes sal Hy in geregtigheid reg doen en die sagmoediges van die land met billikheid oordeel; maar Hy sal die aarde slaan met die roede van sy mond en met die asem van sy lippe die goddelose doodmaak.

⁵ En geregtigheid sal die gordel van sy lendene en trou die gordel van sy heupe wees.

⁶ Dan wei die wolf by die lam, en die luiperd gaan lê by die bokkie, en die kalf en die jong leeu en die vetgemaakte vee bymekaar, en 'n klein seuntjie sal hulle aanja.

⁷ Die koei en die berin wei, en hulle kleintjies lê bymekaar; en die leeu eet strooi soos die os;

⁸ en die suigling speel by die gat van 'n adder, en die gespeende kind steek sy hand uit na die kuil van 'n basilisk.

⁹ Hulle sal geen kwaad doen of verderf aanrig op my hele heilige berg nie; want die aarde sal vol wees van die kennis van die HERE soos die waters die seabodem oordek.

¹⁰ En in dié dag sal die nasies vra na die wortel van Ísai, wat daar staan as 'n banier van die volke, en sy rusplek sal heerlik wees.

Matteus 3:1-12 (1953)

¹ IN daardie dae het Johannes die Doper opgetree en in die woestyn van Judéa

² gepreek en gesê: Bekeer julle, want die koninkryk van die hemele het naby gekom.

³ Want dit is hy van wie deur die profeet Jesaja gespreek is toe hy gesê het: Die stem van een wat roep in die woestyn: Berei die weg van die Here, maak sy paaie reguit!

⁴ En hy, Johannes, het 'n kleed gedra van kameelhare en 'n leergord om sy heupe, en sy voedsel was sprinkane en wilde heuning.

⁵ En Jerusalem en die hele Judéa en die hele omtrek van die Jordaan het uitgegaan na hom toe.

⁶ En hulle is deur hom in die Jordaan gedoop met belydenis van hulle sondes.

⁷ Maar toe hy baie van die Fariseërs en Sadduseërs na sy doop sien kom, sê hy vir hulle: Addergeslag, wie het julle aangewys om te vlug vir die toorn wat aan kom is?

⁸ Dra dan vrugte wat by die bekering pas.

⁹ En moenie dink om by julleself te sê: ons het Abraham as vader nie; want ek sê vir julle dat God mag het om uit hierdie klippe kinders vir Abraham op te wek.

¹⁰ Maar die byl lê ook al teen die wortel van die bome. Elke boom wat geen goeie vrugte dra nie, word uitgekap en in die vuur gegooi.

¹¹ Ek doop julle wel met water tot bekering; maar Hy wat ná my kom, is sterker as ek, wie se skoene ek nie waardig is om aan te dra nie. Hy sal julle doop met die Heilige Gees en met vuur.

¹² Sy skop is in sy hand, en Hy sal sy dorsvloer deur en deur skoonmaak en sy koring in die skuur saambring, maar die kaf sal Hy met onuitbluslike vuur verbrand.

Broodjies vir die Pad

Eenzame zielen en hun kracht

Colet van der Ven

Een vrouw die tien jaar dood lag in haar huis, lijkt het toppunt van eenzaamheid. Maar eenzaamheid hoeft niet altijd alleen maar negatief te zijn.

Tien jaar lang lag ze dood op haar bed. Niet gemist, niet gezocht, vorige week gevonden. Niet door haar dochter, niet door de burens, niet door een vriendin maar door bouwvakkers. Hoe eenzaam kan een mens zijn? En hoeveel gezichten heeft eenzaamheid?

Filosof en sociaal onderzoeker Anja Machielse verkent de leefwereld van de extreem eenzamen. Zij maakt onderscheid tussen sociale eenzaamheid waarbij er wel een partner is maar geen grotere vrienden- of kennissenkring, en emotionele eenzaamheid waarbij iemand wel een breder verband om zich heen heeft, maar een zielsverwant node mist. Sommige mensen, zoals waarschijnlijk de overleden vrouw, gaan gebukt onder de last van zowel sociale als emotionele eenzaamheid. Er is niemand, was vaak al lang niemand en er zal niemand zijn. En dat kan een persoon zo uithollen dat hij of zij zelf tot een niemand vervaagt.

Vloek

Het besef overbodig te zijn is voor een mens onverdraaglijk, stelt Joachim Duyndam, Socrates hoogleraar Wijsbegeerte aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. Hij treedt met deze gedachte in de voetsporen van de Duits-joodse filosofe Hannah Arendt die het van een diepe tragiek noemde om 'onnodig' verklaard te worden, om onvrijwillig afgesneden te zijn van de ander, de wereld. Arendt betitelde dat besef van overbodigheid als de vloek van de moderne massamens: ontworteld, geïsoleerd, niet gezien. Om wanhopig van te worden.

De Amerikaanse schilder Edward Hopper zag hen wel, deze eenzame zielen, en gaf hen een tweede leven op het doek.

Verstrakt zitten ze aan een bar, als stramme poppen liggen ze in een strandstoel, met nietsziende ogen kijken ze in een treincoupé langs elkaar heen. Ze zijn samen maar alleen. Of ze zijn alleen. Leunen voorovergebogen op de rand van een stoep, turen naakt op een hotelbed door het raam, staren in een café in een droesemig kopje koffie. Ze ademen desolaatheid en verlatenheid uit, deze bleke wezens. Ze hebben de wereld opgegeven en de wereld hen.

Sociale wezens

'Het is niet goed dat de mens alleen is'. Het is in het bijbelboek Genesis voor het eerst dat God na het in ogenschouw nemen van zijn schepping zich negatief uitsprekt over een aspect daarvan. Zonder een ander mens krijgt zelfs het paradijs trekken van een woestijn. Mensen zijn sociale wezens, hebben anderen nodig. In een filosofische hervertelling door Michel Tournier van het verhaal van Robinson Crusoe roept deze literaire icoon van de eenzaamheid in wanhoop uit: "Tegen het gezichtsbedrog, de luchtspiegeling, de hallucinatie, de dagdroom, de hersenschim, het delirium, de gehoorstoornissen is de veiligste verdediging onze broeder, onze buurman, onze vriend of onze vijand, maar iemand, grote goden, iemand." Eenzaamheid beschrijft Crusoe als een invretende sfeer die hem langzaam maar onophoudelijk bewerkt en vernietigt.

Maar eenzaamheid is veelkantiger, gelaagder, zo laat Nietzsche zien. Hij maakt geregeld toespelingen op het fenomeen in de slotalinea's van zijn boeken. Zo vergelijkt hij zichzelf in 'Menselijk al te menselijk' met een wandelaar in de woestijn die, ook temidden van anderen, vooral woestijn ervaart. Tegelijkertijd zoekt hij, zoals zijn alter ego Zarathoestra, doelbewust de eenzaamheid om niet geplaagd te worden door types die 'stekelen en hekelen', afgunstig zijn en een afkeer hebben van kunstenaarschap. Hier transformeert Nietzsche de eenzaamheid van noodlot in noodzaak omdat alleen in stilte creativiteit opbloeit, alleen in stilte een schepping tot stand komt. De Engelse taal kent, anders dan het Nederlands, aparte begrippen voor 'gezonde' eenzaamheid, solitude, en 'ongezonde' eenzaamheid, loneliness.

Gevoeliger en ontvankelijker

Solitude: eenzaamheid niet als afgrond maar als vindplaats. Van creativiteit, God, je bestemming, jezelf. Het is deze opvatting waarin de filosoof Jan Bor zich herkent. Hij zingt de lof van de innerlijke eenzaamheid die, eenmaal doorleefd, een mens gevoeliger en ontvankelijker maakt. Hij schrijft: 'Zij is het beste dat een mens heeft. Ze vormt de toegang tot het rijke innerlijke landschap.'

Bor bevindt zich in goed gezelschap. Ook de Italiaanse dichter en humanist Petrarca bewierookt de allenige staat. Zijn 'Vita solitaria' uit 1346 is een ode aan het leven in afzondering. Hij zoekt de eenzaamheid om het bestaan te kunnen leiden dat het meest overeenkomt met zijn diepste wezen, in zijn geval een schrijvers-leven. Hij spoort zijn lezers aan om zijn voorbeeld te volgen en de stad de rug toe te keren maar ook de vrouwen die 'continue keuken van kommer en kwel'. Het wekt dan ook geen verbazing dat hij, in tegenstelling tot God zelf, ervan overtuigd is dat niemand gelukkiger was dan de stamvader van het mensdom vóórdat Eva op zijn pad kwam.

Praten met jezelf

Michel de Montaigne, grondlegger van het essay, kiest voor weer een andere invalshoek. Hij verheft eenzaamheid tot een kunst die oefening vereist. "Wij moeten net zo doen als de dieren die voor hun holen hun sporen uitwissen. Je moet er niet langer naar streven dat de wereld over je praat, maar leren met jezelf te praten. Keer tot jezelf in, maar bereid je eerst goed voor, zodat je daar waardig ontvangen wordt: het zou dwaasheid zijn op jezelf te vertrouwen als je jezelf niet in de hand weet te houden. Je kunt net zo goed in de eenzaamheid falen als in de gemeenschap."

Falen in eenzaamheid, een interessante gedachte. Maar in de formulering van Montaigne lijkt eenzaamheid meer op de inkeer van Petrarca dan op de desintegrerende wanhoop die Arendt signaleert bij de ontwortelde massamensen. Eenzaamheid. Vindplaats en afgrond. Bron van kracht en zuigend moeras. Je kunt erdoor groeien, je kunt eraan doodgaan. Tien jaar lang door niemand gezien. Zelfs niet door Edward Hopper.

Woensdag 4 december: Wat is wijsheid. Over eenzaamheid. O.l.v. Colet van der Ven en Daan Roovers (hoofdredacteur Filosofie Magazine).

<http://www.trouw.nl/tr/nl/5116/Filosofie/article/detail/3555584/2013/12/03/Eenzame-zielen-en-hun-kracht.dhtml>

By the time of the appearance of John the Baptist and Jesus, history had taught the Jews that they were a small, easily conquered people in a world of superpowers and that the faults of their own leadership were exposed and exaggerated in threatening times. Even basic justice and fairness could not be expected. Once again, then, the biblical claim of an ideal One who reliably and regularly dispenses justice so fair it was immediately self-evident is bold and asserts a totally unexpected hope. Also again, this hope is not from human calculations. It is so bold, so ideal, so certain it could only come from God.

Jurgen Moltmann explores the unique quality of biblical hope throughout his work as a theologian. This biblical hope is not a higher degree of optimism or even hope in the usual sense of the word. Biblical hope, however, is rooted in the very foundations of the entire biblical experience. It is an extension of the very notion of God as creator and sustainer. It asserts, against all conventional evidence, that God is not indifferent to the well-being of creation. The twentieth century tested this hope for all and shattered it for many. Wars, holocaust, pogroms, mass murder, saturation bombing, the well-being of a few dependent on the suffering of many, confront us with stark realities about ourselves, our institutions, our abilities and failures. Cynicism is an easy way out. Even nihilism can have a seductive attraction. Anyone who participates in biblical hope, therefore, had better be prepared for no easy answers, no quick solutions. In an essay in his collection, *Figuring the Sacred*, Paul Ricoeur writes: "hope is both irrational, as being 'in spite of' death and 'beyond' despair, and rational, as asserting a new law, the law of superabundance, the superabundance of sense over non-sense." "...[H]ope opens up what knowledge claims to close." (p.216)

For Christians Jesus Christ becomes a sign of biblical hope. His words and actions indeed his entire fate become a never-ending project of interpretation. The ancient Hebrew prophets carved out that place in the human imagination for hope that could only come from God; for Christians, Jesus Christ is another example and interpreter of that biblical hope. If any one conclusion emerges out of the Twentieth century, it is the awareness of the violence and destruction of which human beings are capable. In all the debris and rot of past human failures, Biblical hope demurely points to a tiny shoot of new growth that, were it not for biblical claims, might go unnoticed and even trampled on.

<http://sacraconversazione.blogspot.com/2007/12/adventii.html>

Brood vir die Pad

Kyk anders na Kersverhale

André van Niekerk

Al ooit gewonder of die storie van Rooikappie regtig gebeur het? Onnodig! Almal weet die waarheid van die verhaal lê in sy boodskap en nie in die historiese feitelikheid daarvan nie. Dit is verhale soos dié wat lewenswaarhede diep in ons bewussyn vestig.

Waarom worstel 'n mens – al is dit heimlik – met of alles in die Kersfees-verhale gebeur het net soos dit vertel is?

Een antwoord is omdat ons ná meer as drie eeue nog nie kon vrykom van die moderniste se verskraling van wat “waarheid” is nie.

Daarom glo Westerlinge steeds dat 'n “ware” storie beter sou wees, die een wat regtig gebeur het. Slegs dit wat ons eerstehands waarneem of rasonneel kan bewys, word as “waar” bestempel.

Deur hierdie beskouing is talle bygelowe beëindig waaronder mense swaargekry het. Dit is jammer dat die verwondering aan die misterie van God daarmee saam benadeel is.

Dié verskraalde waarheidsopvatting lei tot twee uiteenlopende beoordelings van die Kersverhale:

- Enersyds veroordeel felle godsdienstkritici die verhale as nuttelose sprokies en selfs as leuens omdat dit nie feitelik waar kan wees nie.
- Andersyds beskou godsdienstiges dat alles in die Bybel letterlike weergawes van historiese gebeure is om as “waar” geklassifiseer te kan word.

Is dominees en kerke so skrikkerig vir dié groepe dat hulle nie 'n waardiger Bybelse alternatief oor die “waarheid” aan gelowiges en ongelowiges bied nie?

Soos wat J.R.R. Tolkien aan sy kollega en vriend C.S. Lewis gebied het. Lewis, toe nog in sy ateïstiese fase, het Tolkien glo gevra hoe hy al die “snert” in die Bybel kan aanvaar. Onbeskaamd het Tolkien verduidelik: “Myths contain such profound truths that can not be conveyed by any other means.”

So het die vroeë Christene ook gedoen. Hul eie denke en lewe is deur Jesus se voorstelling van God ingrypend

verander. Die hele wêreld met sy wreedhede het die boodskap nodig gehad. Hul penarie was egter: Hoe verkondig jy dat God 'n eenvoudige rabbi uit Nasaret, wat boonop gekruisig is, gebruik?

Die vroeë Christelike skrywers is gelei om met alles tot hul beskikking in 'n voorwetenskaplike tyd Jesus se geloofwaardigheid aan te toon.

Daar is by die Eerste Testament aangesluit. Veral by verhale wat vertel dat God juis uit egpare in swak omstandighede en vroue wat nie kinders kon hê nie “redders” gevorm het. Deur Maria het God 'n Messias na sy hart geskep om sy wil duideliker te stel. Hierdie Jesus is soos Moses en ander. Net wonderliker.

Ook by die destydse maghebbers is aangesluit. Leiers soos keiser Augustus is as “seun van god”, “bringer van vrede”, “Kurios” (Here) en “redder van die wêreld” vereer. Deur dié titels op Jesus toe te pas, plaas hulle die “Koninkryk van God” in opposisie teenoor die Romeinse koninkryk, verklaar Marcus Borg en John Crossan (*The First Christmas*).

Die sosiale gevolge van Jesus se waarheid oor God durf nie vergeestelik word nie. Die wêreld se magtige heersers bring “vrede” deur oorwinning met mag en geweld. God se verlossing is vrede deur geregtigheid sonder mag en geweld.

Wanneer ons die verhale lees, hoef ons nie te worstel of Jesus se ouers van Nasaret (Lukas) of van Betlehem (Matteus) kom; of die engel aan Josef (Matteus) of aan Maria (Lukas) verskyn het en of hulle na Betlehem (Lukas) of na Egipte (Matteus) gereis het nie.

Die Kersverhale laat ons feesvier wanneer ons die waarheid in die boodskap raaklees. Jesus het gekom dat ons God, onself en ons roeping opnuut kan aanvaar. Jesus verbeeld God se nuwe lewensmoontlikheid. Om sonder mag en geweld vir wyses én arm herders ware vrede deur geregtigheid te bring.

<http://www.beeld.com/opinie/2013-11-26-rubriek-kyk-anders-na-kersverhale>

Wegsending

Gaan in vrede.

Wees vol moed, behou die goeie en vergeld nie kwaad met kwaad nie.

Ondersteun die wankelmoedige, skraag die swakkere en vertroos die bedroefde. Wees lankmoedig met almal en bestry verdrukking.

Eer en dien die Here

en verbly julle in die krag van die Heilige Gees.

Die seën van God die Almagtige, die Vader, die Seun en die Heilige Gees, is en bly met julle.

Afrikaanse verwerking: Marie de Kock

wynandnel@iafrica.com 082 901 5877